

Bildspelsmanus – Ekonomipriset 2020 Forskning som förbättrar auktioner i praktiken

Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne

- År 1901 delades Nobelpriset ut för första gången. Det är ett pris i fem kategorier som instiftades av Alfred Nobel. Kategorierna är fysik, kemi, fysiologi eller medicin, litteratur och fred.
- Alfred Nobel valde alltså inte ekonomi som en av priskategorierna. Istället var det Sveriges Riksbank som i samband med sitt trehundraårsjubileum 1968 instiftade ett ekonomipris till minne av Alfred Nobel.
- Priset delades ut för första gången 1969 och heter Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne.
- Ekonomipriset delas ut samtidigt som Nobelpriset under samma högtidliga former den 10 december.

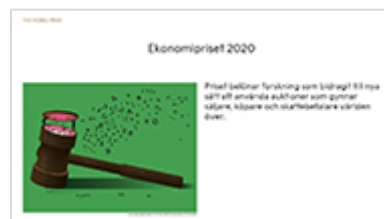
Vilka belönas med ekonomipriset?

- Ekonomipriset tilldelas den eller de personer (max tre) som utfört ett arbete av framstående betydelse inom ekonomisk vetenskap.
- Pristagarna har analyserat olika samhällsekonomiska problem och hittat sätt för att lösa eller förstå dem.
- Exempel på pristagare är Daniel Kahneman (2002) som har använt forskning från både psykologi och ekonomi för att förstå hur människor fattar beslut, och Elinor Ostrom (2009) som har studerat samarbeten mellan människor kring allmänningar, det vill säga gemensamt ägda resurser. Ostrom har visat att det kan vara bättre att människorna som använder allmänningarna sköter dem tillsammans än att de kontrolleras av staten eller säljs till någon enskild.

Ekonomipriset 2020

- En auktion är ett sätt att sälja något genom budgivning. Det som säljs kan vara föremål av olika slag men även bostäder säljs genom budgivning. Kommunala upphandlingar, exempelvis sophämtning i ett visst område, är också en form av auktion.
- Ekonomipristagarna har klarlagt hur auktioner fungerar och varför budgivare agerar som de gör. De har undersökt vad som är den bästa budgivningsstrategin för att undvika att betala för mycket och göra en dålig affär. Pristagarna har också uppfunnit nya och bättre auktionsformat som gör att auktioner av offentliga tjänster och produkter ger större vinst till skattebetalarna.

2020 års ekonomipristagare

- Ekonomipriset 2020 delas mellan Robert B. Wilson och Paul R. Milgrom. De arbetar båda på Stanford University i Kalifornien, USA.
- De två pristagarna har både utvecklat teorier om auktioner och själva använt sina egna resultat i praktiska tillämpningar som fått spridning över hela världen.

Olika typer av auktioner

- De auktioner vi oftast ser på film och tv kallas för engelska auktioner. Där ser budgivarna hela tiden vad andra lägger för bud och kan sedan bestämma om de vill lägga ett högre bud.
- En annan form av auktion kallas för holländsk auktion. Där börjar budgivningen med ett högt bud och går sedan nedåt tills någon köper. Den som slår till först vinner auktionen.
- Ibland sker auktioner med dolda bud. Det kan till exempel vara vid en upphandling av städtjänster på en skola. Det företag som ger det lägsta priset för städningen vinner budgivningen.
- Men vilken auktionsform är bäst? Det beror på vad vi menar med "bäst". Privata säljare vill oftast få så mycket pengar som möjligt. Offentliga säljare har ofta andra, mer långsiktiga mål. Det kan till exempel handla om vem som tar bäst hand om det som säljs och gör så att det blir bäst för skattebetalarna.

Privata värderingar

- Inom auktionsteori är det vanligt att skilja på privata och gemensamma värderingar.
- Privata värderingar kallas det när de olika budgivarnas värderingar är helt oberoende av varandra. Ett exempel kan vara en välgörenhetsauktion där man auktionerar ut en middag med en kändis. Den som bjuder högst får gå på middagen. Vad budgivarna är beredda att betala är helt subjektivt och påverkas inte av hur andra värdesätter middagen.

Gemensamma värderingar

- När en del av värdet hos det som säljs är lika stort för alla budgivare används begreppet gemensamma värden. Exempel på en vara med ett gemensamt värde skulle kunna vara en tomt eller en bit mark.
- Samtidigt löper budgivare i auktioner med gemensamma värden risken att andra budgivare har bättre information om varans sanna värde. Det betyder att den som vinner auktionen kan riskera att förlora på affären, eftersom de andra budgivarna med bättre information värderar det köpta lägre. Detta fenomen kallas för vinnarens förbannelse.
- Robert B. Wilsons analys av gemensamma värderingar visar att budgivningen blir försiktigare och slutpriset lägre ju större osäkerheten om värderingen är.

Både privata och gemensamma värden

- I de flesta auktioner har budgivarna både privata och gemensamma värderingar. Tänk om du vill köpa en villa. Hur mycket du är villig att betala beror både på dina privata värderingar (hur fint du tycker huset är) och på dess framtida värde (vad det kan vara värt när du säljer det i framtiden).
- Paul R. Milgrom visar i sina analyser att det är viktigt för säljaren att ge budgivarna så mycket information om det som ska säljas som möjligt. Till exempel kan säljaren av huset få ett högre slutpris genom att låta budgivarna ta del av en oberoende värdering innan budgivningen startar.

Bättre auktioner i praktiken

- Under 1990-talet började det bli vanligare med trådlös kommunikation. Trådlös kommunikation använder sig av radiofrekvenser som ägs av staten.
- Privata mobiloperatörer ville också använda sig av radiofrekvenserna.
- Det visade sig vara svårt att sälja tillstånd att använda frekvenserna på ett rättvist sätt.
- De två pristagarna kom på ett sätt att auktionera ut frekvenserna som maximerade statens intäkter, vilket var mycket bra för skattebetalarna.
- Pristagarnas forskning om hur auktioner fungerar lade grunden för de nya auktionsformat som de utvecklade tillsammans. Numera används dessa olika format inom en rad områden, bland annat vid handel med utsläppsrättigheter och elmarknader.

